

רצינות זה מסוכן

[ביבליוגרפיה](#)

[מסקנות](#)

[דין](#)

[חקר אישי](#)

[הומור בקוגניציה](#)

[ההומור בטבע](#)

[הומור בחברה](#)

[הומור בפסיכולוגיה](#)

[בפתח](#)

בפתח

נושא החקר של עבודתי הוא הומור ותפקידי. מטרת המחקר הייתה לבדוק איזה כלים ההומור מספק לאדם, בין אם נפשיים ובין אם חברתיים.

בחרתי בנושא זה אחרי תקופה ארוכה בה חוויתי התקפי חרדה על בסיס כמעט יומיומי. בתקופה זו שמתי לב לזה שההומור עוזר לי להתמודד עם ההתקף, מקל עליי לדבר על ההתקפים בפתיחות ושאני יותר מצחיקה כשאני בהתקף. ובגלל זה החלטתי לחקור את הנושא.

המקורות בהם השתמשתי הם מאמרים מתוך כתבי עת וניתוח סיקוונס מתוך הסרט "הדיקטטור הגדול" של צ'ארלי צ'פלין. בעבודה זו למדתי על תיאוריות רבות גם תיאוריות שמוזכרות כאן וגם תיאוריות כלליות שהיה עליי ללמוד בשביל להבין חלק מהדברים שמופיעים בעבודה.

העבודה התבצעה על ידי טבע אלמוג תלמידת כיתה ט', במסגרת קורס נושא חוקר, מרכז מדע ודעת למחוננים תל חי. תשע"ה, 2014-2015.

רצינות זה מסוכן

[בפתח](#)

[הומור בפסיכולוגיה](#)

[הומור בחברה](#)

[ההומור בטבע](#)

[הומור בקוגניציה](#)

[חקר אישי](#)

[דין](#)

[מסקנות](#)

[ביבליוגרפיה](#)

הומור בפסיכולוגיה

חוץ מתפקידו החברתי והבין אישי של חוש ההומור הצחוק ממלא תפקיד חשוב/ תופס מקום משמעותי גם בתהליכים פסיכולוגיים-רגשיים. פרויד טען כי ההומור מאפשר לגעת בנושאים קשים ובטאבו חברתי ובאמצעות הצחוק לעבדם ולפרקם במקום להדחיקם.

פרויד אומר שהיכולת להשתמש בהומור בתור כלי להתמודדות עם מציאות מכאיבה או טראומטית היא היכולת להתגבר על מרכיבים ילדותיים ונרקיסיסטיים; כאשר לדוגמא - המוצא להורג המכריז "איזה יום יפה" בדרכו לגרדום מבטא את ההבנה שהעולם ימשיך כמנהגו גם לאחר מותו.

תרומתם של הצחוק וההומור לגוף ולנפש הוכחה בכמה מחקרים: היכולת של חוש ההומור להפחית לחץ; שיפורה של המערכת החיסונית, והקשר בין צחוק לשיפור מערכת ההפרשה הפנימית והמערכת הלבבית. כמו כן נמצא קשר חזק בין שימוש בחוש ההומור לבין עלייה במצב הרוח וירידה ברמת הדיכאון, המתח והחרדה. למרות שפסיכולוגים וטיפולים פסיכולוגיים הם נושא להרבה בדיחות דווקא בעשורים האחרונים השימוש בהומור ככלי טיפולי הולך ונעשה פופולרי.

פרויד דגל בעמדה ניטרלית ומרוחקת בחדר הטיפולים מכיוון שחשב שזאת הדרך לאפשר למטופל מרחב מלא לאסוציאציות חופשיות. למרות טענה זו, העידו מטופליו של פרויד כי עשה שימוש בהומור לא פעם.

מטפלים שבדקו את יעילות השימוש בהומור בחדר הטיפולים טענו כי הוא מעלה את תחושת החיבה והחיבור של המטופלים אליהם וכי אינטראקציות הומוריסטיות היו תמיכה חיובית ליחסיהם. הומור בחדר הטיפולים מהווה הקבלה להומור בין הורים לילדיהם נקודת מפגש משותפת שיוצרת אווירה נינוחה יותר.

דונלד ויניקוט, פסיכיאטר ילדים, רופא ילדים ופסיכואנליטיקאי אמר כי ההומור אינו טכניקת טיפול מובחנת אך שימוש בו מחזק את הקשר הטיפולי ומאפשר ליצור סביבה נעימה יותר.

השימוש בהומור מאפשר למטפלים להראות למטופלים פרופורציות הגיוניות יותר לבעיות וזוויות ראייה שונות מזו של המטופלים. השימוש בצחוק מאפשר להגדיר מחדש מצבים מכעיסים, מביכים או מפחידים, בכך שהוא נותן למושפע תחושת שליטה כך שגם אם המציאות החיצונית לא השתנתה, ההרגשה השתנתה. (ליטל גליק ושרון ביימן, 2010)

החקר הפסיכולוגי והחברתי של ההומור שייך למסגרת הפסיכולוגיה החיובית, שעוסקת בחקר האושר והשגשוג ובטיפוח תכונות חיוביות, בניגוד לפסיכולוגיה הקלאסית שמתמקדת בפגמים ו"בתיקונם".

על מנת להיות בעל חוש הומור, אדם צריך להיות בריא בנפשו. פסיכודינמיקה עניינה בכוחות הרגשיים שמפעילים התנהגות אנושית. היא מתמקדת בקשר בין המודע והלא-מודע, שגורם לקונפליקטים. מטרת תחום זה הבנתם והתמודדות עימם. (המקור - ויקיפדיה). ההסבר הפסיכודינמי נסמך על פרויד והוא בוחן תוכן ותגובה. תכני הבדיחות לרוב מיניים ותוקפנים, התגובה עליהן היא צחוק בלתי נשלט, התגובה מזכירה את מהותם של החלומות, כלומר שניהם בלתי נשלטים.

שתי התופעות המוזכרות והדמיון של התופעה השנייה לחלומות רומזות לפי פרויד שהמקור להומור הוא בלתי מודע. התהליך מתחיל כך: אנרגיה נפשית שבסתמי [האיד] שהוא בלתי מודע, מנסה לפרוץ את מחסומי האני [אגו] ולהגיע לפורקן. תכני האנרגיה הם תכנים אסורים המבטאים יצרים חבויים בנפש - מיניים ותוקפניים, או במונחים הכלליים של פרויד יצר החיים ויצר המוות.

רצינות זה מסוכן

[בפתח](#)

[הומור בפסיכולוגיה](#)

[הומור בחברה](#)

[ההומור בטבע](#)

[הומור בקוגניציה](#)

[חקר אישי](#)

[דיון](#)

[מסקנות](#)

[ביבליוגרפיה](#)

הומור, כחלומות, הוא דרך עקיפה לביטוי אנרגיה נפשית המייצגת קונפליקטים מיניים ותוקפניים. זו דרך חיובית, שאם לא כן האנרגיה הייתה משתחררת בדרך ישירה שלא מקובלת על ידי האגו והסופר אגו מכיוון שלא הייתה מתקבלת חברתית. האיד, האגו והסופר אגו מבטאים הומור בהתאם להגדרותיהם:

הסופר אגו שומר על כך שהאנרגיה התוקפנית והמינית תתבטא בתחום שהחברה מאשרת. הומור מקובל ולכן הסופר אגו מאשר אותו. למשל: גם באירועים בהם הבדיחה עוברת את הגבול אנשים יתחמקו ויגידו שזה היה בצחוק.

האיד רוצה באופן קבוע לבטא את היצריות שלו והומור הוא דרך טובה לשחרור האנרגיה היצרית. הצחוק מביא לפירוק האנרגיה ולתחושה חיובית.

האגו מרגיש את לחץ אנרגיית האיד הרוצה להשתחרר ולהתפרק ומרגיש גם בכך שהסופר אגו מסכים להביע את האנרגיה בדרך מקובלת חברתית. הגנות האגו מתרככות ומשחררות את האנרגיה העצורה תחתיהן. השחרור גורם לאושר והאגו אינו חש אשמה אלא להיפך, חש תחושה חיובית. כל התהליך הזה הוא בלתי מודע, ורק התוצר הסופי הוא מודע - התחושה החיובית של האני.

שחרור אנרגיית האיד באמצעות הומור הוא שחרור ישיר יחסית. זו דרך שטחית לטיפול בקונפליקטים לא מודעים.

יש סוגי הומור כגון משחקי מילים שאין להם הסבר, אך סוגים אלה מעטים. (מרדכי רימור, 2010)

התייחסות למצב או מקרה דרך הומור מאפשרת גם הרגשת עליונות ופורקן וגם עוזרת להתגבר על פחדים.

ההומור הוא כלי לשחרור דרך יצירתיות, בהומור יש שחרור יצרים. (אורנה שני, 2010)

על פי המודל הסטרוקטורלי של פרויד הנפש מורכבת משלושה חלקים:

האיד והסתמי - (id) פועל על פי עקרון העונג. המרכז האחראי על היצרים הטבעיים והדחפים, משיכה לעונג תוך כדי התרחקות מכאב.

האגו והאני - (ego) האגו פועל על פי עיקרון המציאות, סיפוק הצרכים תוך התחשבות בגבולות חברתיים.

הסופר אגו והאני העליון - (super ego) פועל על פי עקרון המוסר תוך רצון לשלמות ולמימוש האידיאל החברתי. חלק זה באישיות כולל את הערכים החברתיים, את הנורמות ואת המוסר. מורכב מהמצפון ומ"האני האידאלי" שהוא המטרות שאותן הנפש רוצה להגשים ושאם לא יוגשמו האדם יחוש רגשי נחיתות וכישלון.

רצינות זה מסוכן

[בפתח](#)

[הומור בפסיכולוגיה](#)

[הומור בחברה](#)

[ההומור בטבע](#)

[הומור בקוגניציה](#)

[חקר אישי](#)

[דיון](#)

[מסקנות](#)

[ביבליוגרפיה](#)

הומור בחברה

תפקידי ההומור

ההומור תופס חלק משמעותי בחברה האנושית בכלל ובחברת בני הנוער בפרט. אנשים שידועים כמצחיקים ייהנו מפופולריות ומעמד חברתי גבוה. כמו כן צחוק וחוש הומור משותף נמצא כמלכד קבוצות חברתיות. לצחוק ולחוש הומור יש חשיבות חברתית חזקה; חוש הומור נקשר באופן אוטומטי לתכונות חיוביות אחרות כמו נעימות והצלחה חברתית. הוא כמעט ולא מתקשר לבדידות או לתכונות שליליות אחרות. ההומור והצחוק אינם דווקא הבדיחה עצמה אלא יותר תחושת הביטחון והביחד שהם יוצרים. (ליטל גליק ושרון זיו ביימן, 2010)

צחוק כפעולה אינו בהכרח מבטא מצב הומוריסטי, צחוק יכול לבטא תחושת זלזול, ביטויי שמחת ניצחון, שמחה לאיד, מבוכה, רוגז, נימוס, הסכמה ועוד.

צחוק עשוי לנבוע גם מדגדוג של אדם אחר אותנו, אבל לא מדגדוג עצמי או מאנשים זרים. עובדה זו מבטאת את האופי החברתי של משחקים והומור הדורשים אמון בצד השני.

להומור מספר תפקידיים חברתיים, אשר כולם חיוביים. לפיהם משמש הומור כמינוף לקידום יחסי אנוש ולשיפור חברתי.

התמודדות - במצבי לחץ גופניים וחברתיים, ממושכים וקשים, עולה לעיתים השימוש בהומור, במיוחד מסוג הומור שחור. סוג זה של הומור מאפשר לחברה להתמודד עם המצב הקשה על ידי התרחקות נפשית מהמצב. במצבים אלה אפשר לבטא באמצעות ההומור רגשות שקשה לבטאם. תכונה זו של הומור היא קוגניטיבית ורגשית יחדיו.

ראייה מחדש - לפעמים הומור מאפשר להציג זווית חדשה של מצבים חברתיים ובכך לתרום לשיפורם. בשל כך, הומור יכול לקדם שחרור מדרך חשיבה והתנהגות מקובעות לקראת ראייה והבנה חדשה של אותו המצב. תפקיד זה הוא קוגניטיבי.

קשר - שימוש בהומור פותח ערוצי קשר בין הדובר לשומע. המסר בהומור מצד הדוברים למשל בעת סיפור בדיחה הוא שהם והשומעים נמצאים באותו צד או מבינים אחד/אחת את השני/ה או שהדוברים רוצים ליצור קשר עם השומעים וכו'. המסר מצד השומעים הוא מסר של הסכמה ל: אנחנו מבינים אתכם, אנחנו באותו הצד או יש בינינו קשר. בגלל שהומור נוגע בחומרים שבדרך כלל לא מתייחסים אליהם ישירות, תכנים מיניים ותוקפניים, ביטויים של תכנים אלה מחזק את הקשר בין הדוברים לשומעים לעומת ה"אחר".

עוינות - הומור משמש ערוץ נפוץ לביטוי עוינות כלפי קבוצות חברתיות, מה שאיננו נוטים לעשות באופן ישיר. בדיחות על רקע עדתי, פוליטי וכו' מצביעות על גזענות או אפליה סמויה. בדיחות סקסיסטיות מראות על יחס מזלזל כלפי נשים, גם בדיחות על סוגי נשים כמו בלונדיניות וכדומה מראות אותו דבר.

זהות חברתית - תפקיד זה משלים את שני התפקידים הקודמים. עניינם של חלק בולט מהבדיחות הוא קבוצות, כמו עדות, דתות קבוצות פוליטיות ועוד, הן באופן שלילי והן באופן חיובי. אם היחס שלילי ההומור יוצר אפליה של אותן קבוצות והדגשה של האחר שבהן בעוד הוא מחזק את הזהות הקבוצתית של היוצרים אותו. אם היחס הוא חיובי, השימוש מחזק את הזהות הקבוצתית של אותה קבוצה. לסוג אחרון זה שייך הומור עצמי קבוצתי, התבדחות הקבוצה על עצמה המחזק את הזהות הקבוצתית של המתבדחים.

רצינות זה מסוכן

[בפתח](#)

[הומור בפסיכולוגיה](#)

[הומור בחברה](#)

[ההומור בטבע](#)

[הומור בקוגניציה](#)

[חקר אישי](#)

[דיון](#)

[מסקנות](#)

[ביבליוגרפיה](#)

נטרול מתחים - הומור משמש כמשחרר לחצים חברתיים. כשנוצר מתח חברתי הוא מלווה ברגשות שליליים. הכנסת ההומור למצב יוצרת תגובה של צחוק כי ההומור מפתיע ומקובל על שני הצדדים.

חינוך נכון - להומור יש תפקיד חברתי של מסר מחנך. המסר פונה לשני כיוונים: מצד אחד ההומור מלמד איך לא להתנהג ומצד שני איך כן להתנהג. בכיוון הראשון הלעג והאירוניה בהומור מלמדים שיש להעלים התנהגות נלעגת ושלילית ולהימנע ממנה. הצחוק מבטל את חשיבות האירוע בעצם הגיחוך עליו. הכיוון השני משלים את הראשון. כאן לומדים מהבדיחה התנהגות מקובלת ומסתגלת. בדיחות רבות עוסקות בחוסר גמישות. מסיבה זו חיקויים הינם מצחיקים. חיקוי הוא חזרה על התנהגות שבמקור נעשתה באופן טבעי וחופשי, בעת החיקוי היא נעשית באופן מכני על ידי האדם המחקה. הניגוד בין חופש לקיבעון משעשע. חופש הפעולה כל כך חשוב לנו וכל סטייה ממנו נראית לנו מצחיקה. מרדכי רימור (2010)

רצינות זה מסוכן

[בפתח](#)

[הומור בפסיכולוגיה](#)

[הומור בחברה](#)

[ההומור בטבע](#)

[הומור בקוגניציה](#)

[חקר אישי](#)

[דין](#)

[מסקנות](#)

[ביבליוגרפיה](#)

ההומור בטבע

הבסיס של הומור הוא אינסטינקט המשחק, אשר קיים גם אצל בעלי חיים. הצחוק הוא תכונה מיוחדת לבני האדם. אבל גם ליונקים מפותחים יש אינסטינקט צחוק. גורים של יונקים משחקים עם עצמם ועם בני חברת המין. זה בסיס להתנהגות נלמדת אצלם. כבוגרים הם משתעשעים פחות. טווח ההתנהגויות הרגשיות החיוביות אצל האדם גדול מאלה השליליות, אשר משמשות להישרדות בלבד. (מרדכי רימור, 2010)

הצחוק מתחיל בבני האדם בסביבות גיל ארבעה חודשים. התאוריה הרווחת טוענת שהצחוק מתחיל בגיל מוקדם כל כך בגלל שזאת דרך התקשורת של תינוקות להראות קשר של קרבה והגנה. (ליטל גליק ושרון ביימן, 2010)
"שעשועים ומשחקים אצל ילדים מתפתחים מגיל שנה לערך - בשלב התחושתית תנועתית - וממשיכים עד לאחר שלב הפעולות המוחשיות. לאחר רכישת השפה, כלומר בשלב החשיבה האינטואיטיבית (מגיל עד שבע בערך) מסתעף חלקם לביטוי גבוה יותר, להומור, דהיינו, לשעשועים ומשחקים במילים, בכוונות, בציורים ובהתנהגויות (כגון חיקויים). בדומה לשעשועים נשמר בהומור הבסיס החברתי." (רימור, 2010)

מצבים הומוריסטיים בינקות מביאים לשחרור אופיאדים - חומרים כימיים הקשורים ביצירת תחושת עונג במוח התינוק ויוצרים קישור בין צחוק לבין מצב חיובי. הקשר בין ההורה לילדו אפילו מתחזק באמצעות ההומור. (ליטל גליק ושרון ביימן, 2010)
תכונת ההומור היא כנראה נרכשת מהסביבה ולא תורשתית גנטית. (רימור 2010)

"הצחוק הוא תרועת
השופרות מול חומות
יריחו, מילות הקסם
מול מערת האוצר,
טיפות היורה על רגבים
צחיחים."
- מאיר שלו

רצינות זה מסוכן

[ביבליוגרפיה](#)

[מסקנות](#)

[דין](#)

[חקר אישי](#)

[הומור בקוגניציה](#)

[ההומור בטבע](#)

[הומור בחברה](#)

[הומור בפסיכולוגיה](#)

[בפתח](#)

קוגניציה

אנשים עשויים לזהות מצב מצחיק למרות שמעולם לא למדו לעשות זאת.

ההסברים הקוגניטיביים עוסקים במבנה ובתוכן של המסר בהומור. לפי הסברים אלה קיים בהומור קישור בין שני נושאים שלא היו קשורים במצב רגיל. הבדיחה מקשרת את שני הנושאים והתוצר מפתיע, מעניין וקשה ליישוב תבוני מהיר. ההפתעה שהקשר יוצר מתבטאת בצחוק. הניגוד בין הפעולה להפסקתה וחיבורם המהיר גורם לשעשוע. קישור מסוג זה של רעיונות מכונה **Bisociation** כלומר, אסוציאציה בין שני תכנים שאינם קשורים.

על פי גישתו של קסטלר שהיה סופר אוסטרי-בריטי, **ביסוציאציה היא הבסיס לחשיבה יצירתית.**

כמו בהומור גם באמנויות השונות יש חיבורים חדשים בין שני רעיונות רחוקים, חיבורים המארגנים את התוכן באופן מקורי. בכך יצירתיות והומור דומים זו לזה. (מרדכי רימור, 2010)

”הומור הוא לא יותר
מאשר עוד מנגנון
הגנה כנגד היקום.”
- מל ברוקס

רצינות זה מסוכן

[בפתח](#)

[הומור בפסיכולוגיה](#)

[הומור בחברה](#)

[ההומור בטבע](#)

[הומור בקוגניציה](#)

[חקר אישי](#)

[דיון](#)

[מסקנות](#)

[ביבליוגרפיה](#)

חקר אישי

בחרתי בסרט הדיקטטור הגדול על מנת לבדוק את התיאוריות מסקירת הספרות במדיה החזותית ונסות למצוא את ההומור והמצחיק בסיקוונס.

הדיקטטור הגדול הוא סרט קומדיה שנכתב ובוים ע"י השחקן הראשי באותו סרט, צ'ארלי צ'פלין.

הסרט יצא באוקטובר 1940 בעיצומה של מלחמת העולם השנייה כביקורת על הנאצים ועל היטלר בפרט.

עלילת הסרט מספרת על ספר יהודי שחי במדינה הבדיונית "טומניה" אשר מייצגת בסרט את גרמניה. הספר נלחם במלחמת העולם הראשונה ובה הוא מחלץ את שולץ - טייס מטומניה. במהלך ניסיון ההצלה הספר נחבט בראשו, מאבד את הזיכרון ומאשפזים אותו בבית חולים. באותן שנים בהן מאושפז הספר עולה לשלטון אדוארד הינקל ששמו דומה במכוון לאדולף היטלר ומטיל מגבלות על היהודים. הספר, שהוא והינקל מגולמים ע"י אותו השחקן, בורח מבית החולים לאזור מגוריו, שעכשיו הוא גטו. הספר מסתבך עם חיילי האס-אה, פלוגות הסער הנאציות, ולפני שהם הורגים אותו מגיע שולץ שהפך לבכיר בלשכתו של הינקל ומציל אותו.

בינתיים, הינקל מתכנן לפלוש לאוסטרליץ' בת דמותה של אוסטריה, אבל מסתבר שגם מנהיג המדינה הבדיונית "בקטריה" המקבילה לאיטליה בנזינו נפלוני שהוא בן דמותו של בניטו מוסילני רוצה את אוסטרליץ'. נפלוני מבקר בטומאניה, שם הינקל נכשל בניסיון להפחיד אותו בתצוגה צבאית ונכשל גם ניסיון לנצח את נפלוני באמצעות פסיכולוגיה בפגישה בין שניהם. נפלוני מציע להינקל הסכם שלפיו הכוחות של שניהם ייסוגו מגבול אוסטרליץ', אך הינקל רוצה שקודם נפלוני יסיג את הכוחות שלו מהגבול ואחר-כך ייחתם ההסכם. ואילו נפלוני רוצה שקודם ייחתם ההסכם, ולאחר-מכן הכוחות ייסוגו מהגבול. בסוף הינקל חותם על ההסכם, לפני נסיגת הכוחות, אבל בלי כוונה לקיימו.

רצינות זה מסוכן

[בפתח](#)

[הומור בפסיכולוגיה](#)

[הומור בחברה](#)

[ההומור בטבע](#)

[הומור בקוגניציה](#)

[חקר אישי](#)

[דיון](#)

[מסקנות](#)

[ביבליוגרפיה](#)

הסצנה שבחרתי היא סצנת הבלון או סצנת הגלובוס. הסצנה נפתחת בזה שרואים את הינקל יושב וקורא משהו ומעליו עומד גארביץ', אשר שמו הוא עיוות של המילה garbage. גארביץ' הוא אחד מראשי המשטר של הינקל, ובן דמותו של יוזף גבלס. הם מדברים וגארביץ' מהלל ומלהיב את הינקל עד שגארביץ' קורא לרודן אל. בשלב זה הינקל מתעצבן וקופץ אל החלון. הוא מטפס על הווילון ואז גארביץ' יוצא מהמשרד. הינקל מחליק למטה על הווילון ונעמד מול הגלובוס שעומד במשרדו, הוא מסתכל עליו ובוחר אותו ואז מוציא אותו והצופה מגלה שהגלובוס הוא בעצם בלון ולא גלובוס מעץ או חומר קשיח אחר. הינקל משחק עם הבלון, מקפיץ אותו, מסובב אותו, רוקד איתו ובאופן כללי מתנהג בצורה קצת ילדותית, עד שהבלון מתפוצץ לו בין הידיים. הוא נרכן על השולחן ומפנה את ישבנו אל המצלמה.

מה שחזק בעיניי בסצנה הזאת היא המתחים. המתח הראשון הוא המתח בין הגבהים של הדמויות בפריים. המתח בין הגבהים של הדמויות בפריים מתחיל בזה שגארביץ', בפתח הסיקוונס, גבוה יותר מהינקל אבל הפער הולך ונסגר במהלך הסצנה ואז נפתח פער חדש כשהינקל מטפס בצורה שמזכירה טיפוס של קוף על הווילון במשרדו. מרגע זה הינקל גבוה מגארביץ' ומכל אדם אחר.

המתח השני הוא המתח באישיות של הינקל. הבדלי ההתנהגות של הינקל יוצרים מתח באישיות שלו במהלך הריקוד לבין האישיות שלו בשאר הסצנות. האישיות הקרה, המרוחקת, האגרסיבית והמחושבת שהוא מציג לאנשים נעלמת כשהוא לבד, והוא הופך לבן אדם קליל, ילדותי ואמנותי. אפשר להניח כי ההבדלים בהתנהגות שלו נובעים מכך שצ'פלין שכתב את הסרט יודע שהיטלר שעליו מבוססת דמותו של הינקל גם למד אמנות. צ'פלין מגחך על היטלר ורוצה להראות את ההבדל בין האדם שהיטלר הציג, דיקטטור עוצמתי לבין האדם שהיטלר היה באמת, ילד קטן שרוצה לשחק.

רצינות זה מסוכן

[בפתח](#)

[הומור בפסיכולוגיה](#)

[הומור בחברה](#)

[ההומור בטבע](#)

[הומור בקוגניציה](#)

[חקר אישי](#)

[דיון](#)

[מסקנות](#)

[ביבליוגרפיה](#)

”ההומור הוא דרכי
להיות רציני”
-פיטר יוסטינוב

בפריים הזה רואים את ההארה שהינקל חווה, ואת שגעון הגדלות שלו שולט במחשבותיו. פה התאורה שחזקה הרבה יותר על הינקל מאשר על גארביץ' מראה שהינקל חשוב יותר ומסמלת את ההארה שהינקל חווה. מאחורי הדמויות רואים את המגירות, ריבוע שחור גדול עם ריבועים קטנים המגירות מסמלות בית סוהר. חלק זה בסצנה הוא השלב בחייו של היטלר שהוא יושב בכלא המגירות מסמלות את בית הסוהר עצמו וההארה היא רמיזה לכתיבת המניפסט של היטלר "מיין קמפף".

בפריים הזה רואים את גארביץ' והינקל מדברים על תכניתם ל"טיהור" העולם מברונטים ויהודים, וגם פה קיים מתח כי הם מדברים על עולם של בלונדינים עם עיניים כחולות בלבד שנשלט למעשה על ידי מנהיג ברונטי. התאורה פה באותו חוזק על שתי הדמויות דבר שמראה על שוויון בחשיבות, אולי אפילו על זה שגארביץ' כרגע חשוב יותר כי הוא נראה בעמדת כוח על הינקל. גארביץ' גבוה מהינקל וזה מסמל שכרגע גארביץ' הוא החזק יותר. ברקע רואים מגירות וזה יוצר תחושה של סדר וארגון דברים שמזוהים עם התנועה הנאצית. שלב זה בסצנה מסמל את התקופה בה היטלר היה חייל פשוט במלחמת העולם הראשונה בגלל שרואים שהינקל עוד במצב נחות ביחס לאחרים.

רצינות זה מסוכן

[בפתח](#)

[הומור בפסיכולוגיה](#)

[הומור בחברה](#)

[ההומור בטבע](#)

[הומור בקוגניציה](#)

[חקר אישי](#)

[דיון](#)

[מסקנות](#)

[ביבליוגרפיה](#)

בפריים זה רואים את הינקל שוכב על שולחן במשרדו ומחזיק את הבלון בצורת הגלובוס, הגלובוס פה הוא בלון, זה דימוי לכך שהעולם יכול להתפוצץ במהירות בידי של משהו לא אחראי ולזה שהינקל או היטלר יכולים לשחק בעולם כרצונם.

בפריים הזה רואים את הינקל משחק עם הגלובוס וזורק אותו באוויר, מתייחס לעולם בצורה חסרת אחריות. ברקע רואים את הקיר של המשרד שעיצבו נראה כמו קרני שמש שיוצאות מתוך סמל המפלגה של הינקל מסמל את החשיבות הרבה שהנאצים העניקו לאמונות שלהם. הפריט הכי בהיר והכי בולט לעין בפריים הוא הגלובוס וזה ממקד את הצופה להבין מה הדבר הכי חשוב בסצנה.

בפריים הזה רואים את הינקל על הווילון וגארביץ' על הרצפה. הבדלי הגבהים מציגים את מאזן הכוחות בין שתי הדמויות. העלייה בגובה של הינקל מהפריים הקודם לפריים הזה מסמלת את עליית מעמדו ממלחמת העולם הראשונה בה היה חייל פשוט עד התקופה בה צולם הסרט בה היה שליט עוצמתי. הינקל מסתכל על גארביץ' מלמעלה מה שמראה על התנשאות מצדו וגארביץ' מסתכל על הינקל מלמטה וזה מראה על הערצה. בצל בצד ימין של הפריים רואים צל של מה שנראה כמו חלון והצל יוצר צורה של צלב, הסמל המזוהה עם הנצרות. הרקע בפריים הזה עדין יותר ואלגנטי, בצד שמאל יש פסל, אולי מרמז על האמונות הרבה שהנאצים גנבו. הינקל לא עולה במדרגות או בסולם כמו בן אדם רגיל הוא עולה על הווילון בצורה שנראית חייטית ופרועה. שלב זה בסצנה מסמל את העלייה של היטלר.

רצינות זה מסוכן

[בפתח](#)

[הומור בפסיכולוגיה](#)

[הומור בחברה](#)

[ההומור בטבע](#)

[הומור בקוגניציה](#)

[חקר אישי](#)

[דין](#)

[מסקנות](#)

[ביבליוגרפיה](#)

אחרי שהינקל משחק עם הגלובוס או הבלון זמן מה הוא מחבק אותו והבלון מתפוצץ לו בין הידיים הינקל בוכה נרכן על השולחן עם ישבנו למסך וזה הפריים האחרון בסצנה. חלק זה מרמז על כך שהמלחמה תגמר בפיצוץ ושסוף המלחמה יהיה רע. הפריים האחרון תורם ללעג על היטלר. לצ'פלין היו את הכלים לעשות את זה כי הוא גר בארצות הברית באותה תקופה והתנועה הנאצית לא איימה על חייו, סרט זה היה יוצר מהומות רבות אם צ'פלין היה יוצר אותו בתוך גבולות אירופה. בפריים האחרון לא רואים את הראש של הינקל רואים רק גוף שמופרד מראש, כמו אחרי הוצאה להורג על ידי גליוטינה. השימוש הכי מפורסם לגליוטינה היה במהפכה הצרפתית, הוצאתם להורג של המלך לואי ה-16 ומארי אנטואנט ביד האזרחים עליהם שלטו. פניו של הינקל מאוד אקספרסיביות ורגשיות לאורך כל הסצנה. זה שלא רואים את הפנים שלו בפריים האחרון זה אומר שהינקל רוצה להסתיר את רגשותיו או שאין לו רגשות יותר.

המתח השלישי שנמצא בסצנה הזאת הוא המתח בין הפריים הראשון שדברתי עליו לפריים האחרון. הפריים הראשון מתאר מישהו בעמדת נחיתות, מישהו פשוט ולא סמכותי. הפריים האחרון מתאר מישהו מובס, מגוחך ואולי אפילו מת. במהלך הסצנה הינקל עולה בסולם המעמדות כאשר הוא מתחיל ממקום של חייל פשוט והשיא הוא כשהוא משחק עם הגלובוס, שם הוא עריץ. אחריי שמתפוצץ לו הבלון הוא יורד שוב עד שבסוף הסצנה הוא במקום נמוך יותר ממה שהיה כשהתחיל אותה. דעתו של צ'פלין היא שהיטלר או ימות או יהיה במעמד חברתי נמוך מאוד בסוף המלחמה.

”אנא עארף, העולם
מצחיק אז צוחקים.”
-הגשש החיזור

רצינות זה מסוכן

[בפתח](#)

[הומור בפסיכולוגיה](#)

[הומור בחברה](#)

[ההומור בטבע](#)

[הומור בקוגניציה](#)

[חקר אישי](#)

[דין](#)

[מסקנות](#)

[ביבליוגרפיה](#)

דין

עבודה זו דנה בהומור ובתפקידיו.

העבודה בודקת אילו כלים רגשיים וחברתיים ההומור והצחוק מספקים לנו.

הטענה המרכזית בעבודה זו היא שלהומור כלים מרפאים והוא משמש כמנגנון הגנה .

בפתח העבודה נפרשו התיאוריות המרכזיות:

בפרק **הפסיכולוגיה** נטען שלצחוק יש תפקודים רגשיים, כמו היכולת לגעת ולטפל באמצעותו בנושאים שקשה לדבר עליהם, הצגת אירועים מזווית שונה וכלי לשחרור יצירתיות. נטען גם שההומור מסייע לשפר את הבריאות, מפחית לחץ ומשמש ככלי טיפולי שגורם לתחושת נוחות בין המטפל למטופל.

בפרק ההומור **בחברה** נטען כי אנשים בעלי חוש הומור ויכולת להצחיק יהיו פופולריים יותר, שחוש הומור נקשר לתכונות חיוביות, שהומור מקדם יחסי אנוש וכי שימוש בהומור פותח ערוצי תקשורת ביחסים בין אישיים.

נטען גם כי "הומור שחור" מסייע להתמודד במצבי לחץ, שההומור משמש כעיר מקלט בה אין גבולות חברתיים, שמאפשרת לברוח ממצבים של לחץ או לא נעימים וכי הומור משחרר לחצים חברתיים. השימוש בהומור עוזר להתמודד עם חוסר ביטחון ותורם לדימוי עצמי חיובי. ההומור משמש גם ככלי לביטוי עוינות כלפי קבוצות וגם כמלכד ומגבש קבוצות. בפרק זה הובא אפיון לדמות ההומוריסט ונטען כי ההומור **מסר מחנך**.

בפרק אשר בוחן את ההומור מנקודת מבט של **מדעי הטבע** נטען כי ההומור הוא תופעה שקיימת גם אצל חיות ולא רק אצל בני אדם. נמצא כי בסיסו של ההומור הוא אינסטינקט המשחק ושלבני האדם יש יותר רגשות חיוביים מאשר שליליים. בנוסף על כך נטען שהקשר בין הורים לילדיהם מתחזק כאשר משתמשים בהומור.

בפרק ההומור **בקוגניציה** הובאה תיאוריית הביסוציאציה, הטוענת כי בסיסו של ההומור הוא קישור של שני רעיונות שכביכול רחוקים אחד מהשני. יישומה נבחן בחקר סצנות בקולנוע הקומי. בהמשך נערך חקר איכותני של סיקוונס הגלובוס מתוך הסרט "הדיקטטור הגדול" בבימויו וכיכובו של צ'ארלי צ'פלין 1940. הניתוח האיכותני של אמצעי המבע הקולנועי בסיקוונס זה מאשר את תיאוריית הביסוציאציה של קסלר, אשר בולטת מאד במתחים שיצר הבמאי/שחקן במהלך הסצנה. יצוין כי בסרט כולו מגכיחים מאוד את היטלר והנאצים על מנת להקטין אותם ולהעביר מסר מחנך אבל גם לשחרר לחצים.

החקר האישי תומך בסקירת הספרות ומאשש אותה. רואים בסצנה הרבה תפקודים חברתיים אשר נסקרים בפרק השני כגון: תפקיד החינוך להתנהגות חיובית. בסצנה מקניטים את הנאצים וגורמים להם להיראות מגוחכים מה שנותן מסר מחנך לעולם לא להתנהג כמו הנאצים. תפקיד העוינות: העוינות בסרט זה מופנית כלפי הדיקטטורים של אותה תקופה וכלפי הנאצים. ותפקיד ההתמודדות, בתקופה זו העולם היה שרוי בלחץ חברתי וכלכלי בגלל מלחמת העולם השנייה. ובזה שצ'פלין ייצר את הסרט הזה ואנשים ראו אותו הם זכו להפגה מלחצים גם בתקופה קשה זו. פרק זה מאשש את תיאוריית הביסוציאציה בכך שהפך את היטלר לקריקטורה. היטלר שהיה בן אדם מאיים ורציני נראה כאן בסיטואציות מביכות מצחיקות וילדותיות. היטלר שרצה להיראות טוב יותר משאר מהאנושות נראה פה כמו בן אדם רגיל ואפילו קצת טיפש.

רצינות זה מסוכן

[ביבליוגרפיה](#)

[מסקנות](#)

[דין](#)

[חקר אישי](#)

[הומור בקוגניציה](#)

[ההומור בטבע](#)

[הומור בחברה](#)

[הומור בפסיכולוגיה](#)

[בפתח](#)

מסקנות וסיכום

מסקנותיי מהעבודה הן שההומור הוא הרבה יותר רציני ממה שנראה לנו. יש לו כוחות ייחודים ומגוונים בין אם הם חברתיים או נפשיים. ההומור מאוד מתייחד בכך שדרכו אפשר גם להתמודד עם מצבים קיצוניים אבל גם להשתמש בו במצבים יומיומיים. עם רוב הטענות והתיאוריות בעבודה הסכמתי, מלבד לאפיון הכללי של בעלי חוש ההומור שמופיע בפרק השני. אני חושבת שיש יותר מדי סוגים של חוש ההומור בשביל להגדיר דמות אחת שהיא בעלת חוש ההומור. כתוצאה מעבודה זאת אני מציעה לפתח שיטה לשחרור לחצים והפגת חרדה שמרכזה הוא ההומור.

”אני חושב שהבנתי למה
רק האדם לבדו צוחק; הוא
לבדו סובל כה עמוק שהוא
היה חייב להמציא את
הצחוק.”
- פרידריך ניטשה

רצינות זה מסוכן

[בפתח](#) [הומור בפסיכולוגיה](#) [הומור בחברה](#) [ההומור בטבע](#) [הומור בקוגניציה](#) [חקר אישי](#) [דין](#) [מסקנות](#) [ביבליוגרפיה](#)

ביבליוגרפיה

גליק, ל., זיו ביימן, ש., (2010), "יהודי מוסלמי ונוצרי הולכים לפסיכולוג... על צחוק הומור בפסיכותרפיה", בתוך כּוּרַת, 18, 36-39
רות פלורנטל, ע., (2013) "הומור ומוות הילכו יחדיו" בתוך הומור מקוון - כתב עת לחקר ההומור, 2, 69-87
רימור, מ., (2010), "הומור – בראי הפסיכולוגיה והחברה" בתוך כּוּרַת, 18, 25-29
שני, א. (2010), "עיר מקלט ושמה הומור" בתוך כּוּרַת, 18, 12-14
צ'פלין, צ'., (1940), הדיקטטור הגדול
The great dictator, Chaplin, c. (1940), the globe scene
<https://www.youtube.com/watch?v=YqyQfjDScjU>
פסיכודנמיקה (ויקיפדיה)
הדיקטטור הגדול (ויקיפדיה)